

ניקוי שולחן

כמה הערות בסימה של סידרת רשימות

ככונה שהייתי את קריאת רשימות התגובה של דן מירון לשתי רשימותי הראשונות שלי עד לאחר שאסיים את הסידרה כולה. היתה לי — אך אומרים היום — קונפציה מסוימת של הסידרה, ולא רציתי לטול על עצמי את הסיכון של סטייה ממנה בשל היגרות לויכוחים צדדיים. גם לא רציתי להיות מושפע בטון רשימותיי מזה של דיכוי התגובה. והא נעימת אשר תהיה. קיבלתי על עצמי מלאכה לא נעימה ואותה נתכונתי להשלים בדרכי שלי — והסליחה על כל בעלי העצות הטובות עם הרעות שאותן נאלצתי לדחות.

לא שהייתי, כמובן, חף לגמרי מיריעת כמה מעיקרי התגובה. הבה לא נעמיד פנים: ארץ קטנה וצפופה אנו חיים, ובה של כל אחד מאיתנו מיספר לא מבוטל של ידידים אשר יטרוח להביא לתשומתי לבנו. במהירות ובנאמנות ראויים באימת לכל שכה, כל שורה שבכתב המתייחסת לאי שיתונו הנכבדה שהופיעה בכמה מן הבמות: החל בהמודיע ונקודה וכלה בבטאון חבל לביש. למי מאיתנו אין ידידים כאלה. כוונתם, כמובן, לטובה בלבד. כלומר, שנהיה מעודכנים כראוי, ורק מזור שדגשים מושגים בדרך כלל על ציטוט דיכוי בלע והשמצה. גם זאת, בלא צל ספק, לשם מטרות שהם כושגנות הנאותה לכך, היא תזוה עלינו, חלילה, רעתנו יתר על המידה. (ב שנדע מי הם אויבנו (הידידים הם מכובדי הם-עצמם, מעבירי המידע). ויש שנחשוב הטכנידיהו, לכשתמצא ההודוהת הנאותה לכך, שהיא כעצם אויבם ומשאנם שלהם יותר מאשר שלנו.

כך שאת עיקר הדברים שמעתי (למלפון, הוא עוף השמיים המוליך את כלל), תוך כדרי הארת נאותות על מי שפטים קשים במיוחד. אבל את הרשימות עצמן — בכל תפארתן ודיוקן לשונן — לא קראתי מן הזעם הנזכר אלא ביום השישי האחרון, בתום סידרה זו שלי.

לעצם הדבר, אני מסכים בדרך כלל עם מירון, ולולא שלא רק פורתא בכמה זוטות לא הייתי כותב גם הערות אחרונות אלה. כמותן, אף אני סבור שרצוי להישמר מפני הסתאכותו של פול מוס. כדרך שאני מסכים עימו שף חדש זה שלי יעלה ביום מן הימים — כמו כולנו, אבוי! — מן העולם הזה אל העולם הבא, וגם נכון לקבל שהוא אדם עסוק עד מאוד, שאינו בטוח כלל, "שימצא לו הסבלנות, הפנאי ומנימום ההתעניינות הדור שים לשם מעקב" אחרי רשימותי הארכניות אם גם דייקניות. רעיון משום כך שמחתי עוד יותר על שנמצאו לו, בכל זאת, "הסבלנות, הפנאי ומינימום ההתעניינות" לקרוא מה שכתבתי, ולוא גם שתי רשימות ראשונות בלבד, כדבריו. ולא רק לקרוא — אלא גם להשיב.

הבלורית שאינה

"להשיב" אמרתי ולא דייקתי גם אני. שהרי קראתי וחזרתי וקראתי כל מילה שלו ולא מצאתי בהן כמעט שום דבר שניתן לכנותו בלשון מקור בלתי תשובה על טענה כלשהי. בוודאי לא תשובה עניינית המבוססת על כתובים ועובדות, כדבריי שלי הצנועים. תחת זאת מצאתי כתוב ש"הן המב בקר היה נוסע ללא מיטען" — תהיה זה: באמת לנסוע בלא מיטען או כמיטען קל בלבד, ובלבד שלא להסתכן בכך שכובד המיטען יכריע תחתיו לא רק את נושאו כי אם גם את כלי השיט שהוא משייט בו. ועוד זאת מצאתי באותן שתי רשימות, שהאגו התרבותי הבלתי בטוח בעצמו חיוב, לרצוח אבות" — פרויד כשר למהרהין — ורק שתמחתי את מירון אכן מתכוון לרוצחני נפש ממש. פשוטו כמשמעו, או שמיספר ברצח דני דאקטיין אנריחווייתי במורסו המיטאפורי שלו. כמובן גיליתי, ולוא גם באיחור ניכר, את העובדה המצערת, שבעשור הישיר עם התרבות והלשון "איברת את המגע הישיר עם התרבות והלשון" של מקומנו זה — מגע שזן מירון לעומת זאת, שמר עליו — בטירתו ובלא כל שינוי ניכר — מן הימים הרחוקים שבהם השקיע את דמיונו נוכח שלו בשיירי י"ג, לפי סיפורו שלו. ועוד גיליתי ברשימום אמנותיים-בידיוניים אלה, שתי נ"י, הכוונה כפי הנראה אליי, כבר "ג'נטלמן וקן (אולי, בכל זאת, רק מ'ד'ק'?? — ג' הממשך להתלבש בג'נס המרופטים של הנעורים שחלפו הגם שהתפרים שלהם כבר מתפקדים, שחלפו שהכנידה, והממשך לטרק בלורית מרדנית, הגם שזו הקלישה ל"כך עד שבקושי היא מכסה על קירמת הקרחת".

הה, הנעורים שחלפו. sic transit gloria mundi! (כך חולפת לה תפארת העולם). הה, הב' לורית המרדנית שהלכה בדרך כל בלורית, הה

הכרס, הה הקרחת. אבל מניין לקח את הג'נס? לא, אני אומר בליבי, הכוונה בכל זאת לא אליי.

בכלל, יש לרן מירון שלנו בעיה קלה עם בלוריות. שהיי כמעט בכל מאמר התקפה שני פרייעטו תמצא לפחות בלורית אחת לרפואה (או להקלשה). דוגמה אחת תספיק לפי שעה: חיים גורי, ששיריו, יופיו, בלוריתו המתנפנת" וכו' וכו' (אם לא תהיה ירושלים, 72).

ואכן, ד"ר זיוה שמיר, בחיבורה היסודי כתמיד על סיפורי האחרון, כבר תיארה לנו את שיטת "הניגוחים האישיים החביבים על דן מירון, התוך פים את סיגורו של הסופר היריב" בעזרת מטר נימיות. סיפורות, המאזכות את צורתו החיי צונית", תוך כרי ציון העובדה ש"והי אגב תח בולה רטרורית, שהיתה מקובלת ביותר בביקורת הבלורית ובפובליציסטיקה הפאשיסטית כא" חת".

מה עוד מצאתי? כן, מה עורף? אה, כן: הזמנה פרומת ל"דרו של צעירים חדשים" (הוא צורק; יש גם צעירים ישנים) לבוא ולהתחשבן איתי אף הם. בנקודה זו אני יכול באמת להרגיע: אל דאג, מיקצתם עסוקים בכך מכבר — גם בלא הזמנתו...

מה אומר ומה אדבר? בשלב זה של קריאה הכינותי כי אכן המדובר באמת ב"פולמוס שהי" תאב", שכן "מראשיתו הוא התנוון למסכת של השמצות אישיות טבולות בקצף שפתיים", כגון אותם דברים על ורד פוגל הננס ו"פרת שירת" הנחלבת.

כיצר העירה לו לרן שלנו זיוה שמיר באותה רשימה: "שרן מירון יאשים מישוה בסיגורן אליי? יטול קורה מבין עיניו ייתכונן בסיגורנו שלו עצמו".

ורק חוששני, שקורה אחת לא תספיק, הוא יצטרך לטול משם הרבה קורות ואולי את כל ביתהברו או הברבים: מכל מקום, תשובה אחת ואולי מרדיוק יותר לומר כמו קוהלת שלנו: "אדם אחד מאלף" לא מצאתי כאן, גם לאחר חיפוש מדוקדק. שהרי אני לא בבלוריות, בכרס או בג'נס שלו, כי אם ב"ס פרוי ובמאמיו עסקתי". מסתבר כי שנים רבות כליכך לא מצא עצמו בצד המותקף של המיתר שזו שאיננו יורע אפילו כיצר להתגונן כהלכה

מבלי לגלוש לסיגורן שהיה מקובל — כך נאמר לי — בוויכוח סופרים בעיתוני היידיש — או לפחות כמיקצתם.

כך שדבריו האחרונים של מנחם פרי — שחש מן הסתם כי אחריותו ההיסטורית מחייבת אותו לשים עצמו שופט עליון על שני הניצים — בדבר, פולמוס ו"מירון", אין להם על מה שיש מכו. עכשיו, שקראתי את רשימותיו של מירון, אני באמת רואה שלא היה כאן שום פולמוס ושום ויכוח, שהרי רק במשלים ישנים מתווכחים מיכ נסיים וכרס עם ספרים ועיתונים.

הצופן המוצפן

ורק שעל שתיים-שלוש נקודות שוליות לגמרי ברברי מירון אינני יכול, בכל זאת, לעבור בשתיקה. מה לעשות, הרצון להעמיד דברים על דיוקם הוא עניין של אופי, ויש אומרים: אופי רע, שהרי הוא מנוגד לאקלים שלנו.

הנקודה הראשונה היא השימוש התכוף מדי, לטעמי, שהוא עושה ב"שפה עצם, ב"בורות" ברשי מותיו (ב"בורות שבדעבר ובורות שבכוונהתחיי" לה" וכו'; אגב, מהי "בורות שבכוונהתחילה"?), ובכן, אילו אני חוקר סיפורות נודע כמותו, הכותב רעל ורומן של הינריך מאן ששמו "פרופסור אט" (ראה מירון על פוגל, ידיעות, 2.6.87) אילו אני שוגה בהבחנה בין code, בהוראת צופן או כתב-סודיים, לבין code, בהוראת קודקס, ספר או מערכת חוקים, תקנות ועקרונות העשויים להת ייחס לארץ, נושא או ארס, וכוותם — באותה רוח של בילבול — על "תמצית של מערכת מושגים code (הצופן) של הגיבור המיניגווייאי. מערכת מושגים זו ראויה להיקרא בשם code משום שהמחוקקים בה מצטרפים למעין אריסטוקרטיה סודית" וכו' וכו' (4 פנים, עמ' 125) —

(ובהערות אגב, מה יעלה בגורלם של אנשים שלא טרחו כדן מירון ובהמיניגוויי זה שלו, ל" הצפין" את מערכת הערכים המוסריים שלהם עד שתהיה "סודית", אריסטוקרטית" לגמרי?)

והלאה: אילו אני הייתי מבבל ללא הרף בין ארס וארטי לבין סכס וסכסולאי (ראה קורצ ווייל: כל דיכוי מירון כפרק, האהבה החטאה" — על שירת יונתן רטוש — הם מאבק למען, עמידה ראשונית" בביקורת... מתפקידי יהיה עוד להוכיח,

שעצם מושג הארס לא נהיר לו למירון. הוא מחליף אותו עם הסכס... ברוך קורצווייל, מחקר סיפורתי או אורגמטיקה ידענית" הארץ, 6.1962); ואילו אני הייתי מתרגם כמותו uncultivated mind. לשכל בלתי-רבות" (ש" לום עליכם, עמ' 94) ומציין את "האופי הריי פורטאטי" של מרבית סיפורת המלחמה (4 פנים, ע' 299), או כותב באותו ספר כי "שימושי הפעי לים במישפטים אלה (פצחו, גיששו, רגשו, צפי צפו) עומדים על תחושת הגרוטסקי שבזמירה מלכותית, לכאורה, שיש בה משום שוקקות, שבת-נותם של בעלי-חיים מבויתים" (עמוד 202); או שמתמש כתואר "אריקואט" כאילו היה מונח סיפורתי מקובל על הכל לציון אותו "קורלאטיב אוניקטיבי" אנגלי (והשווה מירון: סמל המת... מוצג על-ידי אלטרמן כאריקואט הגון לאיפחות לחוות הארס בימי המפעל המשיחי של תקומת ישראל" (שם, עמ' 22) או מבקש לתקן לידידי Rhapsody in Blue (ראפסודיה בכחול) זו של רשרוין in Blues" — כאילו היה מורכב כאן כבלו כושיים; ואחרון, כאילו הייתי מבבל בין פיממונים של חיים חפר לבין אלה של "אורלאנד" ושוגה עשרות פעמים באיות מילים לועזיות (ה כל שגיאות של החבור העוצעני?) ואפילו בתעתיקן העברי — ועוד לא עמדנו אף על אפס קצה של בלוריתם של שיבושים ומיש גים ורשלנויות אלה שבכאן — אילו אני אחראי לכל אלה, חיי שהייתי חוכך בדעתי שבעירי שיבעים פעם לפני שהייתי מאשים את זולתי בכבורות, ולוא גם בכבורות שבכוונהתחילה".

ומה יהיה על מיפגני הידענות? מה בדבר ה" קומדיה התיכונה של תיאופראסטס או הפואטיקה הקונוציונאלית של, הנישגב" והפסיכולוגיה ה" רינציאסית של המוגים" ו"תורת, התשוקה השלי טת" הניאריקלאסית?

כאן פטר אותי רבנו קורצווייל מן הצורך להי, שיהי כבר עמד ומדר לו לרן מירון, כבאמרו הנזכר, כדברים הבאים:

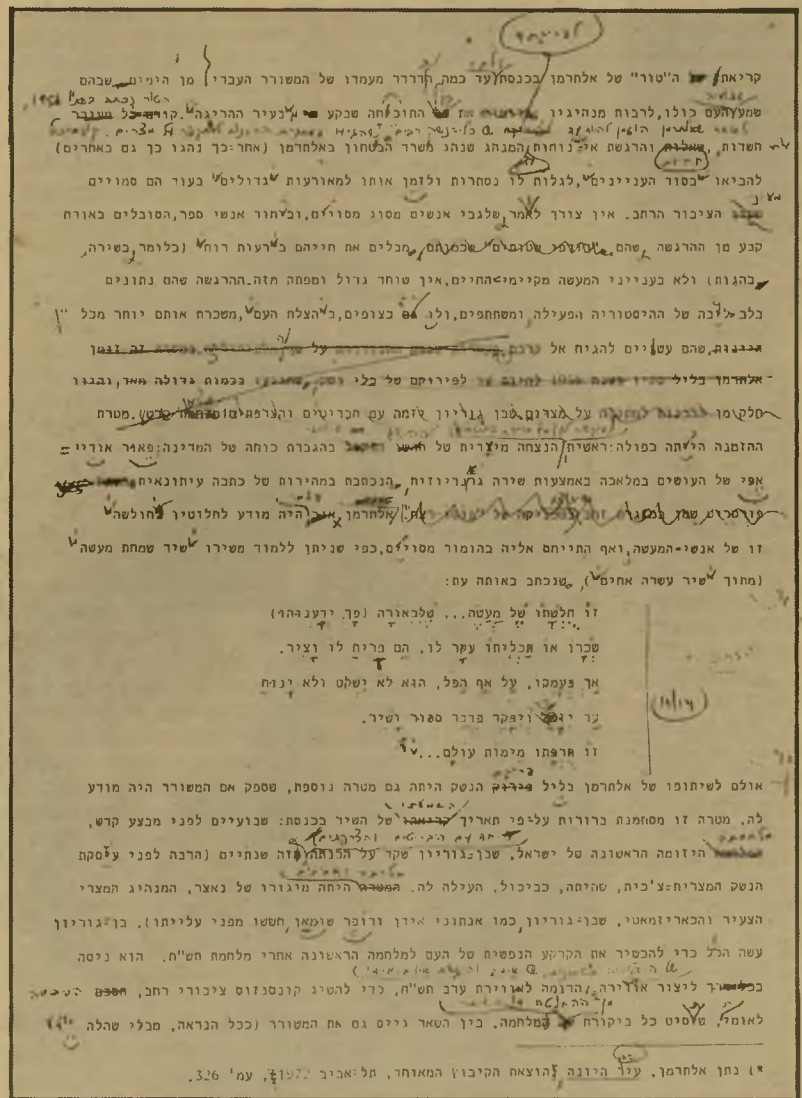
"שוב ושוב תמה הקורא בספר ארבע פנים בסיפורת העברית בת ימינו לביזבוז אינט-לינגציה טובה ושקידה רבה שלא כוונה לערוץ הנכון... אותה צבירה ללא אבחנה של חומר נקיאה מתוך תחומי מדע שונים כמעט מזכירה את התנועה הבהולה, את ההמולה הקדחתנית שבשוקי העיירה היהודית כפי שתוארו על-ידי מנדלי. והיריד - יריד" אינטלקטואלי. רעש והמולה, בני אדם נחפזים ובהולים... מזיעים מאוד... אין להם פנאי... בקיצור ולא כלום... הם שוכחים שהשכלה מקיפה אינה נרכשת בזמן קצר, שיש לתת לדברים להתבשל, שצירוף של כל מיני פרטי יידע אומנם יכול לשמש חומר לחידון אני ציקלופדי-סיפורתי, ברם המחקר לא ייבנה מזה. ריקמה שרירותית של טלאי-אורגמני טיקה ידענית, לא תתגלה לעולם כשטיח של מדע".

זה שקורצווייל עצמו, המציע עצמו כהמשך הדברים "כמציל בעת תרגילי שחיה מיותרים ומסוכנים אלה של מירון בים המדע", חטא לאי-אחת בחטא דומה לזה שבשלו הוא מייסר את מירון, זה כבר עניין אחר, כמו שאומרים. Nobody is perfect! אבל מוסר ההשכל שלנו ברור: לפעמים עדיף לנסוע במיטען קל מאשר לשקוע תחת כובד המיטען המיותר, ולוא רק "בים המדע".

עוז וסטאלין, וך ובולגריה

ועוד נקודה קלה אחת ובכך סיימתי. כיצר נאמר שם במסכת ברכות: אוי לי מיוצרי, אוי לי מייצרי! הנה עמר עליי, זה לא כבר, ידידי עמוס עוז, ובהשוואה לאי-הכמה במיוחד שערך בעיתון דבר (8.8.86) האשים אותי, עבדכם הנ"אמן, שאני "מחרהמחוק עכשיו אחרי דן מירון כמו איזו בולגריה אחרי רוסיה הסטאלינית". ועוד הוסיף, כי צריליצר לראותני "משתטה, ואפילו השתטחות סינגניות, למרגלות דן מירון כמו ש" השתטח אלטרמן למרגלות בן-גוריון.

והנה — מי היה מאמין! — עכשיו בא סטאלין-מירון ומאשימיני באשמה הפוכה בדיוק. מעי תה, אם נקבל את דבריו, נשתנו סידרי בראשית ורוסיה הסטאלינית היא היא המחרהמחוקקה אחרי, איזו בולגריה"י; וכן גוריון, דויד ולא אחר, משתטח עתה למרגלות אלטרמן כמו לא היה אלא שיתחו הפרטי הפרטי. זה יכול היה להיות מצחיק — מיני שעשועים לימות החמה — אבל כעצם זה מעציב, אך מה שחשוב מכל: הדברים, כל הדברים האלה, הופיעו ברפוס: שחור-שלידיו על גבי לבן-מכיל-עץ. מילין, זה שמירון אינו מבין — כפי שהוא טוען כנגדי — שהזמנתי אצלו רשימות ביקורת



דן מירון: דף מתוך כתביד ערוך